

K. P.

**ZAKŁAD HISTORII ŚLĄSKA INSTYTUTU HISTORII POLSKIEJ AKADEMII
NAUK WE WROCŁAWIU**

W ciągu ostatnich paru lat prace Zakładu Historii Śląska, który w chwili powstania obejmował swymi zainteresowaniami dzieje Śląska od czasów najdawniejszych do najnowszych, skoncentrowane zostały na w. XIX i XX. Stało się zaś tak przede wszystkim dlatego, że prace nad syntezą dziejów Śląska okresu feudalnego (do połowy w. XVIII) weszły już obecnie w stadium publikacji wyników wieloletnich badań w I tomie *Historii Śląska* pod redakcją Karola Maleczyńskiego. Prace te zainicjowane zostały jeszcze przed powstaniem Zakładu i prowadzone były w dużej mierze poza nim. Obecnie Zakład koncentruje swe prace nad dziejami Śląska, poczynając od drugiej połowy XVIII w., przygotowując się do publikowania dalszych części *Historii Śląska*. Temu naczelnemu zadaniu podporządkowane są prace zarówno pracowników Zakładu, jak i szeregu innych osób współpracujących z Zakładem.

Najdalej posunięta została praca nad drugą połową w. XVIII, gdyż obecnie przygotowywana jest druga redakcja 1 części II tomu *Historii Śląska*, która objąć ma okres od połowy w. XVIII do r. 1806. Równocześnie prowadzone są prace nad dalszymi okresami chronologicznymi. Gotowe są już w pierwszej redakcji niektóre problemy pierwszej połowy w. XIX, które wejdą w skład 2 części tomu II. Prowadzone, częściowo ukończone są prace, które mają przygotowywać syntezę okresu kapitalizmu, to jest od połowy w. XIX do I wojny światowej. Prace te mają z jednej strony charakter opracowań monograficznych, dotyczących szeregu podstawowych problemów, które ze względu na stan dotychczasowej literatury szczególnie wymagały nowego opracowania. Są to takie zagadnienia, jak rozwój przemysłu górniczo-hutniczego na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Wałbrzyskim, dzieje przemysłu tkackiego, położenie klasy robotniczej, ruch robotniczy. Z drugiej strony zgromadzono materiały, częściowo opracowano je w postaci artykułów materiałowych (z których niektóre zostały opublikowane, inne znajdują się w Zakładzie), do takich zagadnień, jak rozwój demograficzny i ekonomiczny średnich i małych miast na Śląsku, wyniki wyborów do Reichstagu i sejmu pruskiego, polskie organizacje kulturalne do I wojny światowej, szkolnictwo w w. XIX, niemieckie piśmiennictwo na Śląsku w w. XIX, niektóre zagadnienia z dziejów Uniwersytetu Wrocławskiego, sprawy śląskie w polskiej prasie pozaśląskiej. Również niektóre zagadnienia, objęte w zasadzie pracami typu monograficznego, znalazły swe uzupełnienie w niektórych pracach pomocniczych, typu głównie materiałowego (np. dzieje przemysłu, położenie klasy robotniczej). Jak wynika z po-

wyższego, zresztą niekompletnego, wyliczenia, zarówno monograficzne, jak i pomocnicze prace skupione zostały głównie wokół dziejów przemysłu i klasy robotniczej na Śląsku. Wyniknęło to z zasadniczej, podstawowej wagi tych zagadnień dla prawidłowego badania wszelkich innych przejawów życia ludności Śląska, które jednak do tej pory nie doczekały się ani w historiografii niemieckiej, ani polskiej takiego rodzaju opracowań, które umożliwiałyby oparcie na nich w pewnym przynajmniej stopniu przygotowywanej syntezy. Położenie mniejszego nacisku, częściowo nawet pominięcie problematyki politycznej, w tym również problematyki ucisku narodowego i walki polskich mas ludowych przeciwko temu uciskowi, wyniknęło z jednej strony z przeświadczenia, że przy wszelkich brakach i niedostatkach literatury historycznej dotychczasowej na tym polu te zagadnienia w głównej mierze były do tej pory ośrodkiem zainteresowań historiografii. Z drugiej strony inne działające na odcinku dziejów Śląska instytucje i pracownicy naukowi tym właśnie zagadnieniom poświęcają, zwłaszcza ostatnio, stosunkowo więcej uwagi. Nie oznacza to jednak bynajmniej, aby zagadnienia z tym problemem związane nie wymagały jeszcze szeregu badań ze strony Zakładu i jego pracowników.

Z omawianym do tej pory okresem chronologicznym (do I wojny światowej) związane były i są prace nad przygotowaniem wydawnictw źródłowych. Skoncentrowane one zostały wokół problemu położenia klasy robotniczej na Śląsku i ruchu robotniczego. W wyniku paroletniej kwerendy, przeprowadzonej w archiwach krajowych, a częściowo również na terenie NRD, zgromadzono poważne materiały do tego zagadnienia w pierwszej połowie XIX w. i trochę mniejsze ilościowo (ze względu na zastosowanie w czasie kwerendy nieco ściślejszej selekcji) dla okresu następnego, do I wojny światowej, przy czym na tej podstawie przygotowano do wydania drukiem tych materiałów dla okresu 1850—1900. Materiały te ukazać się mają w ramach wydawnictwa obejmującego wszystkie ziemie polskie.

W oparciu o dotychczasowy dorobek, w tym również samego Zakładu, w dziedzinie dziejów Śląska w XIX i początkach w. XX, dorobek zarówno w postaci szeregu opracowań monograficznych, jak i pomocniczych Zakład przystępuje od 1961 r. do przygotowywania przez zespół współpracowników III tomu *Historii Śląska*, który objąć ma okres od połowy w. XIX do I wojny światowej ewentualnie do momentu powrotu Śląska do Polski.

Koncentrując się obecnie w głównej mierze na okresie w. XIX i początkach XX (do I wojny światowej), Zakład prowadzi i prowadzi nadal również pewne prace nad okresem następnym, międzywojennym, i to zarówno tej części Śląska, która w wyniku wojny znalazła się w państwie polskim, jak i tej, która nadal pozostawała pod niemieckim panowaniem. Jeżeli chodzi o problematykę badawczą, to i tutaj niektóre prace poświęcono dziejom przemysłu w obu częściach Śląska oraz ruchowi robotniczemu (w byłym woj. śląskim), równocześnie jednak w większym stopniu niż w okresie poprzednim problemowi ucisku narodowego i walki polskiej ludności na Śląsku pod panowaniem niemieckim. I tutaj obok prac monograficznych są prace materiałowe, pomocnicze (przede wszystkim dot. przemysłu ciężkiego na Śląsku pod panowaniem niemieckim). Okres powrotu Śląska do Polski po I wojnie światowej znalazł poważne uwzględnienie w pracach Zakładu zarówno w postaci powstałej tutaj pracy monograficznej na temat położenia i walki klasy robotniczej Górnego Śląska w latach 1918—1922, jak i prowadzonej od paru lat pracy mającej na celu przygotowanie wydawnictwa źródeł do dziejów powstań śląskich, która w roku bieżącym znajdzie wyraz w pierwszym tomie, obejmującym część materiałów naświetlających nastroje rewolucyjne

panujące na Śląsku na przełomie roku 1918/19, oraz pierwsze śląskie powstanie. Praca ta prowadzona przez Zakład przy ścisłej współpracy ze Śląskim Instytutem Naukowym w Katowicach doprowadziła do powstania pokażnej kartoteki materiałów dotyczących okresu 1918—1922, na Górnym Śląsku, znajdujących się w archiwach na terenie państwa polskiego, a częściowo również w NRD.

Zakład podejmował również próby naukowego opracowania niektórych zagadnień z okresu Polski Ludowej. Próby te, dotyczące m. in. sprawy przejęcia przez śląską klasę robotniczą zakładów pracy po drugiej wojnie światowej oraz dziejów niektórych gałęzi przemysłu w okresie powojennym, nie dały do tej pory rezultatów, głównie z powodu trudności uzyskania odpowiednich materiałów źródłowych. Obecnie sytuacja na tym polu uległa już pewnej poprawie, poza tym upłynęło już nieco więcej czasu, co pozwala na naukowe opracowanie niektórych zagadnień, zwłaszcza w pierwszych latach po wyzwoleniu. W związku z tym jeden z pracowników Zakładu podejmuje pracę nad zagadnieniem przesiedlenia ludności niemieckiej oraz polskiego osadnictwa na Śląsku w latach 1945—1947.

Prace naukowe Zakładu, mające przeważnie charakter prac długofalowych względnie materiałowych związanych z przygotowaniem *Historii Śląska*, znalazły już swój wyraz w kilku publikacjach. Ukazała się drukiem praca H. Zielińskiego o walce o społeczne i narodowe wyzwolenie Górnego Śląska w latach 1918—1922¹, K. Joncy o położeniu śląskiej klasy robotniczej w latach 1889—1914², J. Popkiewicza i F. Ryszki o roli przemysłu śląskiego w gospodarce Polski w okresie międzywojennym³, 3 tomy „Studiów i Materiałów z Dziejów Śląska”⁴ poza

¹ H. Zieliński, *Położenie i walka górnośląskiego proletariatu w latach 1918—1922*, Warszawa 1957, s. 307.

² K. Jonca, *Położenie robotników w przemyśle górniczo-hutniczym na Śląsku w latach 1889—1914*, Wrocław 1960, s. 294.

³ J. Popkiewicz, F. Ryszka, *Przemysł ciężki Górnego Śląska w gospodarce Polski międzywojennej 1922—1939*, Opole—Wrocław 1959, s. 504. Praca ta została wykonana przez F. Ryszkę w Zakładzie Historii Śląska.

⁴ „Studia i Materiały z Dziejów Śląska”, pod redakcją Kazimierza Popiołka. Tom I, Wrocław 1957, s. 393, zawiera: ROZPRAWY: J. Gierowski, S. Michalkiewicz, *Wystąpienia chłopów w Niemodlińskim w dwudziestych latach XVIII wieku*; K. Orzechowski, *Ze studiów nad rozdrabnianiem gruntów chłopskich na Górnym Śląsku*; J. Chlebowczyk, *Kształtowanie się form i przejawów wyzysku ekstensywnego i intensywnego w Zagłębiu Ostrawsko-Karwińskim na przełomie XIX—XX wieku*; B. Szerer, *Ruch robotniczy na Śląsku w latach 1905—1907*. MATERIAŁY: Z. Boda-Kręzel, K. Wicińska, *Nieszczęśliwe wypadki w górnictwie węgla i rud w okręgu Wyższego Urzędu Górniczego we Wrocławiu w II połowie XIX wieku*; J. Jaros, *Zestawienie kopalń węgla kamiennego na Śląsku*; F. Biały, *Materiały do bibliografii zagadnień narodowościowych na Śląsku w okresie międzywojennym*.

Tom II, Wrocław 1958, s. 692, ROZPRAWY: K. Orzechowski, *Zaberków i Krasne Pole. Ze studiów nad rozdrabnianiem gruntów chłopskich na Górnym Śląsku*; K. Popiołek, *Koncentracja produkcji w przemyśle górniczo-hutniczym Górnego Śląska w drugiej połowie XIX w.*; A. Jagielski, *Zmiany strukturalne w rolnictwie śląskim w okresie 1907—1939 r. w świetle danych statystycznych*; A. Jagielski, *Produkcja, podaż i ceny produktów rolnych na Śląsku w okresie międzywojennym*; M. Dobroczyński, *Rozwój najważniejszych gałęzi przemysłu lekkiego i spożywczego na Śląsku pod panowaniem niemieckim w latach 1922—1939*; F. Biały, *Górnośląski Związek Przemysłowców Górniczo-Hutniczych wobec klasy robotniczej w latach 1890—1914*; J. Sydor, *Strajk górników walbrzyskich w 1853 r.*; J. Pabisz, *Zatrudnianie robotników za rewersem w województwie śląskim w latach trzydziestych XX w.*; A. Gładysz, *Jan Dzierżoń. Szkic biograficzny*; Z. Surman, *Kler katolicki wobec spraw polskich na Śląsku przed „kulturkampfem”*. MATERIAŁY: M. Antonów, *Działalność kulturalna*

wydanymi poprzednio: I tomem urbarzy śląskich⁵ oraz pewnymi fragmentami dziejów huty „Kościszko” F. Ryszki i S. Ziembę⁶. W druku znajduje się obecnie II tom urbarzy (pod red. S. Inglota) oraz IV tom „Studiów i Materiałów z Dziejów Śląska”⁷, oddano do publikacji I tom *Źródeł do dziejów powstań śląskich* pod redakcją H. Zielińskiego i Z. Kołankowskiego oraz wybór źródeł do dziejów klasy robotniczej na Śląsku w drugiej połowie XIX w. w opracowaniu K. Popiołka⁸.

Prace nad dziejami Śląska w czasach nowożytnych i najnowszych prowadzi Zakład Historii Śląska w ścisłej współpracy ze wszystkimi instytucjami zajmującymi się w większym czy mniejszym stopniu dziejami tej ziemi. Z jednej strony Zakład korzysta z pomocy tych instytucji i pracujących w niej osób, z drugiej zaś niejednokrotnie pracownicy Zakładu, współpracując z tymi instytucjami, służą im pomocą w realizacji ich planów. Współpraca ta ma również na celu wzajemne uzgadnianie planów badawczych, aby bez potrzeby nie prowadzić równocześnie takich samych prac, z drugiej strony zaś dążyć do podejmowania prac nad zagadnieniami niedostatecznie do tej pory badanymi. Wśród instytucji, z którymi Zakład utrzymuje kontakt i współpracę, wymienić tu trzeba: Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii i Redakcję jego organu „Sobótka”, Wrocławskie

polskich towarzystw na Górnym Śląsku w świetle współczesnej prasy polskiej; M. Gdynia, S. Poprawska, *Zestawienie hut żelaza na Śląsku, w Zagłębiu Dąbrowskim i okręgu częstochowskim*.

Tom II, Wrocław 1960, s. 493, ROZPRAWY: K. Orzechowski, *Podlesie. Przedborowice i Wielmierzowice. (Z badań nad rozdrabnianiem gruntów chłopskich na Górnym Śląsku)*; J. Chlebowczyk, *Różnicowanie i początki kapitalistycznego rozwarstwienia wsi cieszyńskiej u schyłku feudalizmu*; A. Galos, *Przemysł tekstylny w rejonie kłodzkim na tle przemysłu Śląska (1849—1914)*; B. Szererowa, *Z dziejów ruchu robotniczego Wrocławia ostatniego dziesięciolecia XIX wieku*; J. Jaros, *Kopalnia „Król” w latach hitlerowskiej okupacji (1939—1945)*. MATERIAŁY: K. Popiołek, *Z dziejów walki zbrojnej z okupantem w byłej reencji katowickiej w roku 1944*; J. Leszczyński, *Spisy czeladzi folwarcznej w księstwie wrocławskim w 1654 r.*; A. Pilch, *Czasopiśmiennictwo na Śląsku Cieszyńskim w latach 1848—1920 (Materiały do bibliografii)*.

⁵ *Urbarze dóbr zamkowych opolsko-raciborskich z lat 1566 i 1567*. Opracowali i przygotowali do druku Roman Heck i Józef Leszczyński, pod redakcją Józefa Gierowskiego, Wrocław 1956, s. 276.

⁶ F. Ryszka i S. Ziembka, *Dwa dziesięciolecia huty „Kościszko”*, Warszawa 1955, s. 195.

⁷ Na IV tom „Studiów i Materiałów” składają się ROZPRAWY: J. Leszczyński, *Zwalnianie chłopów od poddaństwa na Pogórze Sudeckim w drugiej połowie XVII w.*; J. Chlebowczyk, *Wpływ reform terezańsko-józefińskich i polityki agrarnej Metternicha na sytuację wsi cieszyńskiej*; S. Michalkiewicz, *Z dziejów wykańczalni tkackiej w Głuszycach na Pogórze Sudeckim*; F. Biały, *Górnośląskie koła przemysłowo-handlowe wobec rządowych projektów rozbudowy dróg wodnych (1850—1914)*; A. Rombowski, *Marcin Fryderyk Schaefer, reformator ewangelickiego szkolnictwa na Śląsku w XVIII w.*; M. Orzechowski, *Z dziejów ruchu akademickiego i walki o wytworzenie inteligencji polskiej na Śląsku Opolskim w l. 1922—1939*; J. Pabisz, *Z dziejów walk strajkowych na Śląsku Cieszyńskim (1936)*. MATERIAŁY: E. Maleczyńska, *Dokument kolegiaty opolskiej z roku 1531*; F. Matejek, *Gospodarka szlachecka i chłopska na Środkowym Śląsku w XVI w.*; K. Orzechowski, *Dębowa, Karchów i Lenartowice. Materiały do dziejów rozdrabniania gruntów chłopskich na Górnym Śląsku w XIX w.*

⁸ Obie prace, wykonane w Zakładzie Historii Śląska, przyjęte zostały do publikacji przez Śląski Instytut Naukowy w Katowicach.

Towarzystwo Naukowe i jego Komisję Śląską oraz Redakcję „*Annales Silesiae*” w szczególności, Katedrę Historii Polski i Powszechnej w. XIX i XX Uniwersytetu Wrocławskiego, Redakcję *Polskiego słownika biograficznego* w Krakowie oraz Zakład Dokumentacji Instytutu Historii PAN w Krakowie (głównie na odcinku bibliografii śląskiej). Bardzo blisko współpracuje Zakład ze Śląskim Instytutem Naukowym w Katowicach. Z jednej strony pracownicy Zakładu podejmują pewne prace dla Instytutu Śląskiego, służą swoją pomocą i konsultacją dla prowadzonych tam prac nad dziejami Śląska Górnego, z drugiej zaś strony Śląski Instytut Naukowy umożliwia Zakładowi publikowanie wyników jego prac, a więc „*Studiów i Materiałów z Dziejów Śląska*”, oraz monografii, jak praca J. Jarosa o kopalni „*Król*” czy F. Białego o Związku Przemysłowców Górnośląskich. Wspólnie z Instytutem Śląskim, przy jego organizacyjnym i finansowym poparciu, przygotował Zakład i opracowuje wydawnictwo źródeł do dziejów powstań śląskich. Zakład starał się również uzgodnić plany pracy nad historią Śląska z Instytutem Śląskim w Opolu, który poza tym publikuje niektóre wyniki prac powstałych w Zakładzie (wspomniana praca F. Ryszki) i kontynuuje niektóre prace zapoczątkowane w Zakładzie (praca K. Joncy o przemyśle górniczo-hutniczym na Śląsku pod panowaniem niemieckim w okresie międzywojennym).

Prace Zakładu Historii Śląska obejmują dzieje Śląska w jego historycznych granicach, w oparciu o materiały archiwalne znajdujące się w kraju, jak i poza granicami państwa, w pierwszym rzędzie w NRD oraz CSRS. Z tego m. in. powodu współpraca z instytucjami naukowymi i pracownikami naukowymi obu tych krajów posiada szczególne znaczenie. Zakład nawiązał od samego początku i utrzymuje szczególnie bliską współpracę z historykami w NRD, która znajduje wyraz na wielu polach. A więc pracownicy Zakładu korzystają w dużej mierze z archiwów w NRD, zarówno przez swoje wyjazdy do nich, jak i w postaci przesyłanych stamtąd dla ich użytku materiałów. Podjęte zostały pewne wspólne prace, wśród których wymienić można dzieje hakaty czy wydawnictwo źródeł do dziejów powstań śląskich. W ramach Komisji Historycznej Polsko-Niemieckiej prowadzone były wspólne dyskusje nad poszczególnymi zagadnieniami z dziejów Śląska i stosunków polsko-niemieckich. Wymienić z nich można dyskusje na temat przewrotu przemysłowego, roli SPD w sprawie polskiej, okresu II wojny i okupacji, następnie udział kolegów niemieckich w sesjach naukowych w Polsce czy naszych pracowników w sesjach naukowych urządzanych w Niemczech, na których omawiane są również sprawy dziejów Śląska (np. sesja w Berlinie poświęcona dziejom II wojny światowej). Dla użytku Instytutu Historii Krajów Demokracji Ludowej Uniwersytetu w Lipsku Zakład opracowuje bieżąco bibliografię prac dotyczących Śląska oraz okresowe omówienia niektórych polskich wydawnictw historycznych (np. ostatnio dotyczących dziejów ruchu robotniczego w Polsce).

Współpraca z historykami czeskimi, związana z dziejami Śląska Cieszyńskiego, utrzymywana jest również w postaci korzystania z archiwów czeskich, jak i udziału pracownika Zakładu w Historycznej Komisji Czesko-Polskiej, częściowo również w ramach współpracy Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach ze Slezyńskim Urzędem Czechosłowackiej Akademii Nauk w Opawie.

Wyniki swoich badań naukowych pracownicy Zakładu popularyzują poprzez artykuły i pogadanki radiowe, przez wykłady urządzane głównie dla nauczycielstwa i aktywu społecznego na terenie wszystkich trzech województw śląskich: katowickiego, opolskiego i wrocławskiego, poprzez odczyty wygłaszane w ramach towarzystw i instytucji społecznych, uniwersytety wieczorowe, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, Towarzystwo Miłośników Historii we Wrocławiu itp.

Program dalszej pracy Zakładu wynika w sposób bezpośredni z dotychczasowej jego działalności, wytyczonej w zasadniczych zarysach już w chwili powołania go do życia w r. 1953. Nadal głównym zadaniem jest opracowanie syntezy dziejów Śląska, przy czym w najbliższych paru latach prace skoncentrowane zostaną na opracowaniu tomów II i III, które obejmą okres od połowy XVIII w. do I wojny światowej. Równocześnie prowadzone będą prace dla przygotowania opracowania okresu międzywojennego oraz losów Śląska w Polsce Ludowej.

Roman Heck

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI WROCŁAWSKIEGO TOWARZYSTWA MIŁOŚNIKÓW HISTORII ZA ROK 1960

W okresie sprawozdawczym liczba członków Towarzystwa wynosiła 120 osób, w tym 23 samodzielnych pracowników nauki, 58 pomocniczych pracowników naukowych, 20 nauczycieli i 19 innych osób. W dniu 18 marca odbyło się Walne Zgromadzenie Towarzystwa, na którym wybrano nowy Zarząd w składzie: prof. K. Maleczyński — prezes, dyr. A. Dereń i prof. S. Ingot — wiceprezesa, dr R. Heck — sekretarz, mgr Z. Kwaśny — skarbnik, dr A. Fastnacht, doc. T. Ładogórski, doc. K. Orzechowski, dr J. Reiter — członkowie Zarządu. Wybrano też Komisję Rewizyjną, do której weszli mgr J. Dudek, doc. A. Galos, mgr B. Turoń. Zgromadzenie wydelegowało jako przedstawicieli WrTMH na Walny Zjazd PTH w Rzeszowie w dniu 19 VI 1960 r.: dyr. A. Derenia, doc. A. Galosa, dr R. Hecka, mgr. Z. Kwaśnego i doc. H. Zielińskiego.

Do WrTMH należy liczące 12 członków Koło Terenowe PTH w Wałbrzychu, którego prezesem jest dr A. Szyperski. Czasopismo Towarzystwa „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka” było i jest nadal redagowane przez Komitet Redakcyjny w składzie: prof. J. Gierowski, prof. E. Maleczyńska, doc. K. Orzechowski i doc. H. Zieliński.

W ramach tradycyjnych piątkowych posiedzeń naukowych Towarzystwa zostały wygłoszone następujące odczyty:

1. W. Czapliński, *Polska a Śląsk w pierwszych latach wojny trzydziestoletniej* — 22 I.
2. A. Nyrek, W. Wiatrowski, *Gospodarka rybna w dobrach księstwa pszczyńskiego w XVIII w.* — 26 II.
3. W. Długoborski, *Z aktualnych problemów szkolnictwa wyższego w NRF* — 26 III.
4. W. Pyrek, *Manufaktury wrocławskie w XVIII w.* — 8 IV.
5. J. Popkiewicz, *Stan i potrzeby badań nad historią gospodarczą Śląska w Polsce Ludowej* — 6 V.
6. W. Czapliński, *Ziemie Zachodnie i Północne w polityce Polski XVI—XVIII w.* — 27 V.
7. W. Czapliński, *XI Powszechny Zjazd Historyków w Sztokholmie* — 7 X.
8. C. Hernas, *Kultura Wrocławia w latach 1945—1960* — 11 XI.
9. K. Fiedor, *Walka z nazewnictwem polskim na Śląsku w latach 1933—1939* — 16 XII.

W ramach akcji wydawniczej Towarzystwa ukazały się 4 numery „Śląskiego Kwartalnika Historycznego Sobótka” (rocznik 1959, nr 4, i rocznik 1960, nr 1—3). W związku z XV-leciem powrotu Ziemi Zachodnich i Północnych do Macierzy przy-